

Provtagning av saliv från stora rovdjur på tamdjur 2022

NÄR BÖR SALIV SAMLAS IN FÖR DNA-ANALYS?

Huvudmetoden vid besiktning av tamdjur och hundar är okulär besiktning utförd av länsstyrelsens besiktningsperson. En sådan ska alltid genomföras.

Vid svårbedömda besiktningar kan besiktningspersonen samla in saliv kring bitsår i syfte att med hjälp av DNA-analys försöka artbestämma det angripande rovdjuret. Samma sak gäller vid flera upprepade angrepp eller skyddsjaktsärenden där information om vargrevir eller vargindivid behövs. Besiktningspersonen kan inte lova djurets ägare att ett insamlat salivprov kommer att analyseras. Beslut om analys tas av ansvarig på länsstyrelsen i samråd med besiktningspersonen.

SALIVPROVTAGNING FRÅN DÖDADE/SKADADE TAMDJUR

Det spelar ingen roll om du samlar saliven från kadavrets upp eller nedsida eller kadaver som ligger i sol, skugga eller regn. Även kadaver som legat upp till 5 dygn kan topsas.

1. Försök bedöma var de dödande betten sitter och ta salivprov där innan du får djuret.
2. Om det finns hål i skinnet från det angripande rovdjurets tänder:
Svabba med topsen på pälsen i området kring tandhålen. För topsen fram och tillbaka flera gånger och snurra den samtidigt för att fånga upp så mycket saliv som möjligt.

Om tandhål saknas:

Välj ut den plats/de platser där du bedömer att de dödande betten sitter (till exempel i strupen/halsen). Svabba med topsen på pälsen över platsen på samma sätt som beskrivs ovan.

Om dödande bitt hittas efter att djuret är flått:

Om dödade bitt efter flåning bedöms sitta på annan plats än där salivproven togs (till exempel över ryggen eller nacken) ska provtagningen göras om. Topsa då dessa områden utanpå den avflådda pälsen och använd dessa prov i stället.

3. Ta fyra (4) olika prov (topsar) från varje kadaver.
4. Om pälsen/platsen med bitt hunnit torka kan topsen fuktas med lite vatten.
5. Lägg rören med tops i ett *papperskuvert* så att de kan torka.
Lägg aldrig rör med tops i plastpåse eller kuvert med bubbelplast: det kan medföra att proverna ruttnar!.
6. Märk rör med SEP-nummer, registrera proverna i Rovbase och koppla dem till aktuell skada.
7. Förvara proverna mörkt i rumstemperatur tills de ska skickas vidare.
8. Skicka till Viltskadecenter på ett av följande sätt:
 - I förfrankade bruna kuvert (för varg-DNA) som du får av din länsstyrelse.
 - I valfritt papperskuvert med adressen: *Viltskadecenter, SLU Grimsö 152, 739 93 Riddarhyttan*

Ta fyra (4) olika prov (topsar) från varje kadaver, på platsen där de dödande betten sitter. På bilden sitter betten i lammets strupe och hals och de fyra proven samlas alla i den regionen.

Topsa före eller efter flåning?

Proverna ska i första hand tas innan djuret flås. Det ökar möjligheten att fånga DNA från det angripande rovdjuret. Det är viktigt att proverna tas nära de dödande betten, annars ökar risken för att få med DNA från eventuella asätare.

Söndertrasad strupe utan synliga bithål

Om strupe och halsregion är söndertrasade, men bedöms vara plats för de dödande betten: Topsa i kanterna kring det trasiga området.

Vad vet vi om saliv-DNA på kadaver?

Saliv som samlas direkt i munhålen på ett djur är en bra källa till DNA för olika typer av genetiska analyser. Analysframgången från prover som hittills samlats in från angripna tamdjur har dock varierat mycket. En del prover har inte fungerat alls medan andra prover lett till säkra individbestämningar av vargar.

Viltskadecenter har undersökt flera faktorer som skulle kunna påverka möjligheten att säkra rovdjurs-DNA på kadaver. Vi testade tid (0 – 5 dygn), sol, skugga, regn, förekomst av blod samt ovan- och undersida av kadaver. Försöken genomfördes under temperaturer mellan 12 – 19°C i juni– augusti 2021. Testerna gjordes på bitar av fårskinn i vilka hundar bitit och lämnat saliv. Resultaten från försöken visar att ingen av faktorerna påverkade analysframgångarna.

Slutsatsen från experimenten är att saliv-DNA bör finnas kvar på rovdjursangripna tamdjur i upp till fem dygn. Den stora variationen i analysframgång från prover som samlats in vid länsstyrelsens besiktningar i fält beror sannolikt mer på hur mycket DNA besiktningspersonerna lyckas samla upp från olika kadaver än på att DNA bryts ned och försvinner. Rekommendationerna för insamling är därför i huvudsak desamma som de senaste åren.